

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ: СИНЕРГІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ І ЗАРУБІЖНИХ ІННОВАЦІЙ

UKRAINIAN PRESCHOOL EDUCATION: SYNERGY OF DOMESTIC EXPERIENCE AND FOREIGN INNOVATIONS

УДК 378:373.2.011.3-051]37.035:172-047.22

DOI: 10.31652/3041-2439-2025-4-4

Культура демократії у змісті професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Маріанна Матішак , Ірина Скоморовська , Наталія Захарасевич

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація

У статті представлено теоретико-методичні аспекти реалізації культури демократії у змісті професійної підготовки здобувачів освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта. Підтверджено необхідність впровадження демократичних цінностей в освітній процес шляхом аналізу вимог нормативних документів, виокремлення основних компетентностей фахівців дошкільної освіти відповідно до змісту професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» та стандартів вищої освіти. Модель компетентностей культури демократії охоплює цінності, ставлення, вміння, знання та критичне розуміння задля успішного впровадження культури демократії в освітній процес.

Виокремлено організаційно-педагогічні умови впровадження культури демократії в процес професійної підготовки здобувачів спеціальності А2 Дошкільна освіта, а саме: оновлення і збагачення змісту нормативних дисциплін цінностями демократії («Педагогіка дошкільна», «Психологія загальна», «Вступ до спеціальності» та ін.); впровадження вибіркового освітніх компонентів, метою яких є формування демократичних цінностей здобувачів освіти, актуалізація основних засад громадянського суспільства, розвиток критичного і аналітичного мислення, реалізації цілей сталого розвитку суспільства («Соціально-правовий захист материнства і дитинства», «Медіакультура сучасного педагога», «Партнерська педагогіка» та ін.); використання методів і прийомів освітньої діяльності із забезпеченням діалогічності, партнерства, свободи вибору для розвитку критичного й аналітичного мислення, комунікативних навичок, гнучкості, розв'язання конфліктних ситуацій; застосування ресурсів неформальної освіти для розвитку громадянської компетентності та формування демократичних цінностей майбутніх вихователів («Демократичний садочок: комфортне психосоціальне середовище для всіх і кожного», «Права людини в освітньому просторі», «Європейський механізм захисту прав людини» та ін.); забезпечення участі студентської молоді в органах громадського врядування, а також міжособистісні взаємовідносини учасників освітнього процесу на засадах партнерства та демократії.

Ключові слова: культура демократії, дошкільна освіта, здобувачі освіти, права людини, свобода вибору, критичне мислення.

UDC 378:373.2.011.3-051]37.035:172-047.22

DOI: 10.31652/3041-2439-2025-4-4

Culture of democracy in the content of professional training of future teachers of preschool education institutions

Marianna Matishak , Iryna Skomorovska , Nataliia Zakharasevych

Vasyl Stefanyk Carpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Abstract

The article presents theoretical and methodological aspects of implementing a culture of democracy in the content of professional training for students of the A2 Preschool Education specialty. The necessity of introducing democratic values into the educational process is confirmed by analyzing the requirements of regulatory documents, identifying the main competencies of preschool education specialists, in accordance with the content of the professional standard «Preschool Education Teacher» and higher education standards. The democratic culture competence model encompasses values, attitudes, skills, knowledge, and critical understanding, which ensure the successful implementation of a culture of democracy in the educational process.

The organizational and pedagogical conditions for the implementation of the culture of democracy in the process of professional training of applicants for the specialty A2 Preschool Education are highlighted, namely: updating and enriching the content of normative disciplines with the values of democracy («Preschool Pedagogy», «General Psychology», «Introduction to the Specialty», etc.); the implementation of selective educational components, the purpose of which is the formation of democratic values of applicants for education, the actualization of the basic principles of civil society, the development of critical and analytical thinking, the implementation of the goals of sustainable development of society («Socio-legal protection of motherhood and childhood», «Media culture of a modern teacher», «Partnership Pedagogy», etc.); using methods and techniques of educational activity ensuring dialogicity, partnership, freedom of choice for the development of critical and analytical thinking, communication skills, flexibility, resolution of conflict situations; use of resources of informal education for the development of civic competence and formation of democratic values of future educators («Democratic kindergarten: comfortable psychosocial environment for everyone», «Human rights in the educational space», «European mechanism for the protection of human rights», etc. ensuring student participation in self-governance bodies, as well as interpersonal relationships of participants in the educational process on the principles of partnership and democracy.

Key words: culture of democracy, preschool education, students, human rights, freedom of choice, critical thinking.

Постановка проблеми. Сучасні заклади освіти є основними осередками для реалізації цілей сталого розвитку, впровадження і реалізації цінностей демократичного суспільства. Вагоме значення для успішного впровадження демократичних цінностей в освітній процес має адміністрація закладів освіти та педагогічний колектив. Саме від педагога залежить налагодження партнерських взаємовідносин з учасниками освітнього процесу, реалізація здобувачами освіти свободи вибору, свободи слова, добросовісності, толерантності, взаємної відповідальності тощо. Відтак на етапі професійної підготовки необхідно створити умови для формування культури демократії майбутніх вихователів.

У нормативно-правових документах засвідчено необхідність реалізації культури демократії та відповідних цінностей на всіх рівнях освіти, починаючи з дошкільної. У Законі України «Про дошкільну освіту» виокремлено засади державної політики та принципи освітньої діяльності, у яких відображено демократичний підхід, а саме: рівний доступ до здобуття дошкільної освіти, академічна добросовісність і свобода, педагогічне партнерство сім'ї та закладу дошкільної освіти тощо. У статті 8 конкретизовано право дитини на здобуття дошкільної освіти, стаття 9 акцентує на забороні дискримінації за будь-якими ознаками і в будь-яких формах, стаття 10 висвітлює умови забезпечення доступності дошкільної освіти [2, с. 4]. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт) також ґрунтується на загальних демократичних принципах суспільного життя, а саме: демократичність (кожен має право на самовираження та активну участь), рівний доступ до якісної освіти кожній дитині, забезпечення сталого розвитку України, міжвідомча взаємодія, державно-громадське та соціально-педагогічне партнерство [1, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує посилення уваги дослідників до проблем демократизації професійної підготовки фахівців дошкільної освіти. Теоретико-методичні аспекти реалізації демократичних цінностей у професійній освіті педагогів представлено в наукових працях В. Андрущенка, Т. Богдан, О. Демченко, Л. Колесник, Г. Куц, Ю. Лимар, Н. Матвеевої, М. Матішак, Т. Матусевич, В. Опанасюк, І. Постоленка, В. Рибалка, Н. Стрілецької, О. Цихмейструк та ін. Зміст і особливості демократизації дошкільної освіти, ціннісної складової в різних напрямках вивчають Т. Величко (підготовка майбутніх вихователів до формування ціннісних орієнтацій у старших дошкільників), О. Косенчук (світові тенденції та напрями розвитку дошкільної освіти, культура демократії в дошкільлі), Н. Мельник (особливості впровадження «Європейського підходу у дошкільній освіті»), Т. Піроженко (ціннісні орієнтації дітей в сучасному соціокультурному просторі) та ін.

Наведені положення підтверджують необхідність засвоєння здобувачами освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта демократичних цінностей, формування в них громадянської компетентності, збагачення досвіду впровадження культури демократії в освітній процес.

Мета статті – теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови професійної підготовки здобувачів освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта до реалізації культури демократії в майбутній професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Автори «Рамки компетентностей для культури демократії» підтверджують визначальне місце освіти в процесі формування міжкультурних та демократичних компетентностей, оскільки саме завдяки освітньо-виховній діяльності розширюються права і можливості здобувачів освіти, вони стають активними й автономними учасниками демократії, міжкультурного діалогу та громадянського суспільства загалом [8, с. 25].

У документі розроблено модель

компетентностей, які є складовими демократичної культури особистості, з-поміж них виокремлено цінності (повага до людської гідності, визнання цінності демократії та культурного різноманіття), ставлення (відкритість до інших культур, повага, громадянська свідомість, відповідальність, упевненість у собі, прийняття невизначеності), уміння (самостійне навчання, аналітичне й критичне мислення, емпатія, гнучкість, комунікативні уміння, співпраця, вирішення конфліктів), знання та критичне розуміння (знання самого себе й критична самооцінка, знання і критичне розуміння мови й особливостей спілкування, світу політики, права, культури, історії, ЗМІ, економіки тощо) [8, с. 40].

Як свідчать результати наукових досліджень, теорія й практика вищої освіти, важливе значення в системі громадянської освіти й утвердженні демократії відіграє університетська спільнота. В. Опанасюк з цього приводу зазначає: «університет забезпечує становлення інтелектуалів, здатних приймати виважені рішення, впливати на думку інших; завдяки академічним свободам та інституційній автономії заклади вищої освіти здатні розвивати потенціал демократичного розвитку та долати перешкоди на шляху виваженої демократичної політики» [6, с. 42].

У контексті порушеної проблеми доцільно звернути увагу на нормативні вимоги до педагога, дотичні до демократичної культури. У професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» з-поміж загальних компетентностей виокремлено громадянську, яка передбачає наявність у педагога здатності «діяти відповідально, свідомо, на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права й обов'язки;

усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку» [5]. У стандарті вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта також акцентовано на демократичних цінностях, усвідомленні необхідності сталого розвитку, реалізації прав і свобод кожної особистості у змісті професійної підготовки. Зазначене є підґрунтям для формування культури демократії особистості в освітньому середовищі, а також забезпечує демократизацію й громадянську спрямованість нормативного змісту професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО.

Наведені положення є суголосними з результатами наукових досліджень. О. Попович виокремлює загальні цілі освіти з опертям на гуманістичну парадигму, а саме: розвиток особистості, яка здатна самореалізовуватися, піклуватися про себе та інших людей; мотивація до навчання упродовж життя; розкриття захоплень, талантів і здібностей здобувачів освіти; розвиток компетентностей для прийняття рішень, ефективного вирішення проблем, діяльності в умовах невизначеності; формування відповідальних громадян, здатних активно діяти в демократичному суспільстві для його розвитку і процвітання [7, с. 95].

Заклади освіти для забезпечення гуманістичного підходу до особистості мають спиратися на ключові положення культури демократії: повага до гідності кожної людини, визнання різноманітності, мирне співіснування, надання рівних можливостей для розвитку здібностей, талантів та самореалізації.

У сучасних наукових публікаціях акцентовано на цінностях демократії у професійній підготовці майбутніх педагогів, а саме: свобода слова (висловлення власної думки без критики, осуду, знецінення, аргументування думки), відповідальність (дотримання правил і обов'язків всіма учасниками освітнього процесу), вільне волевиявлення (право на отримання інформації, участь у наукових

заходах, вибір освітніх компонентів, тематики наукових робіт тощо), соціальна гармонія (щирі взаємовідносини, толерантність, конструктивне вирішення конфліктних ситуацій, рівний доступ до освіти), критичне й аналітичне мислення (критичне сприймання інформації, аналіз світу політики, права, культури, медіаграмотність та ін.) [3; 4; 6; 7].

Науковці зазначають, що в освітній діяльності демократія інтегрується у трьох аспектах: отримання знань про демократію (розуміння особистістю прав, свобод, обов'язків і принципів демократичного суспільства), для демократії (реалізація демократичних цінностей на практиці, здатність захистити права) та через демократію (осягнення прав людини через проживання власного досвіду). Завдяки такому підходу забезпечується становлення «соціального громадянина», індивіда, здатного до взаємодії з іншими, конструктивної співпраці, рефлексії [4]. Окреслене засвідчує необхідність комплексного підходу до демократизації професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО.

Результати аналізу теоретичних засад і практичних аспектів демократизації освіти дозволили виокремити організаційно-педагогічні умови впровадження культури демократії в процес професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО. Розглянемо їх на прикладі освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Карпатський національний університет імені Василя Стефаника):

1. Оновлення і збагачення змісту нормативних дисциплін цінностями демократії (вивчення окремих тем, питання для обговорення). У процесі вивчення освітніх компонентів «Педагогіка дошкільна», «Педагогіка загальна»,

«Психологія загальна», «Вступ до спеціальності» та ін. доцільно зосередити увагу на таких цінностях як «права людини й дитини», «рівність та інклюзія», «відповідальність», «толерантність», «повага до різноманіття» та ін. Наприклад, у змісті освітнього компонента «Вступ до спеціальності» передбачено вивчення теми «Професійне спілкування в структурі діяльності педагога», під час якої акцентовано на принципах демократичного стилю спілкування, розвитку у здобувачів освіти навичок ненасильницького спілкування, продуктивної комунікації тощо.

2. Впровадження вибіркового освітніх компонентів, метою яких є формування демократичних цінностей здобувачів освіти, актуалізація основних засад громадянського суспільства, розвиток критичного й аналітичного мислення, реалізація цілей сталого розвитку суспільства. До цієї групи належать такі освітні компоненти: «Соціально-правовий захист материнства і дитинства» (ознайомлення з системою соціального захисту особистості, вітчизняними і міжнародними нормами дотримання прав і свобод особистості дитини тощо), «Медіакультура сучасного педагога» (розвиток відповідальності, критичного і аналітичного мислення, повага до культурного різноманіття тощо), «Емпаурментпедагогіка» (впровадження цілей сталого розвитку в освітньо-виховний процес ЗДО, розвиток у дошкільників відповідального і економного використання ресурсів), «Партнерська педагогіка» (демократичні засади педагогічного співробітництва, співтворчості, педагогічне просвітництво батьків, створення безпечного і недискримінаційного середовища) та ін.

У процесі впровадження вибіркового освітніх компонентів відбувається не лише опанування здобувачами знань про різні аспекти культури демократії, а й реалізується свобода вибору особистості, оскільки здобувачі освіти мають змогу самостійно визначитися, яка

дисципліна їм більше імпонує, відповідає їхнім особистим і професійним інтересам. Аналогічні можливості мають студенти у процесі вибору тем наукових досліджень (курсів роботи, проекти, наукові статті тощо). Таким чином забезпечується навчання через демократію.

Використання методів і прийомів освітньої діяльності із забезпеченням діалогічності, партнерства, свободи вибору для розвитку критичного й аналітичного мислення, комунікативних навичок, гнучкості, розв'язання конфліктних ситуацій. Для забезпечення діалогічності й партнерства доцільно застосовувати сократичний діалог, проєктну діяльність (робота в групах над спільними завданнями), інтерактивні методи («акваріум», «мозковий штурм»). Свобода вибору й критичне мислення, комунікативні навички розвиваються завдяки організації дебатів (диспутів), кейс-методу, «шість капелюхів», метод ПРЕС та ін. Під час використання названих методів викладач виступає як фасилітатор чи партнер, не пропонує готових знань і рішень, а сприяє самостійному мисленню здобувачів вищої освіти, створює безпечне недискримінаційне освітнє середовище.

Застосування ресурсів неформальної освіти для розвитку громадянської компетентності та формування демократичних цінностей майбутніх вихователів ЗДО. Цілісну і системну діяльність у цьому напрямі здійснює Європейський центр імені Вергеланда (м. Осло, Норвегія) для забезпечення розвитку сфери освіти для демократичного громадянства, прав людини та міжкультурного порозуміння. У межах діяльності центру в співпраці з Міністерством освіти і науки України, Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» відбувається акцентування на впровадженні

демократії на різних рівнях освіти і дошкільної, зокрема, розроблено і впроваджено курси для підвищення кваліфікації фахівців дошкільної освіти, як-от: «Почути голос дитини: культура демократії в дошкільлі», «Демократичний садочок: комфортне психосоціальне середовище для всіх і кожного».

Ресурси для неформальної освіти «Прометеус» та «ЕдЕра» також містять низку курсів для засвоєння особистістю демократичних цінностей, як-от: «Права людини в освітньому просторі» (збагачує знаннями про права людини та особливості прав дітей, акцентує на правах учасників освітнього процесу, розкриває ідею освітнього закладу, дружнього до дитини, ознайомлює з механізмами захисту прав людини в Україні), «Подумай двічі» (охоплює різні аспекти демократичної культури: критичне мислення, авторські права, комунікація в медіа, дотримання стандартів), «Європейський механізм захисту прав людини» (ознайомлення з положеннями Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практиками Європейського суду з прав людини), «Добробут планети: що має знати і може вміти кожен» (розвиток навичок сталого розвитку в сучасних умовах, основні питання та виклики екології, зміна клімату та її наслідки, природоорієнтовані рішення, відповідальне споживання ресурсів) та ін.

Забезпечення участі студентської молоді в органах громадського врядування (студентський сенат, представництво у вченій раді факультету, університету тощо), а також міжособистісні взаємовідносини учасників освітнього процесу на засадах партнерства та демократії. Здобувачі освіти при цьому мають змогу впливати на організацію освітнього процесу (приймають рішення щодо якості освіти, стратегії розвитку закладу освіти, висловлюють пропозиції для забезпечення власних прав і свобод), удосконалюють власні лідерські якості та творчий потенціал. Відносини в

демократичному середовищі ґрунтуються на взаємній повазі, співпраці та спільній відповідальності за результати освітнього процесу. Таким чином забезпечується реалізація принципів студентоцентризму і демократії в закладі вищої світи.

Висновки. Таким чином, зміст освітніх програм професійної підготовки фахівців дошкільної освіти обов'язково має ґрунтуватися на демократичних цінностях. Завдяки провадженню культури демократії в професійну підготовку створюється

комфортне, мотивуюче та справедливе освітнє середовище, де всі учасники освітнього процесу почувають себе вільно, співпрацюють, розуміють особисту відповідальність за отримані результати. Перспективи подальших наукових розвідок полягають у конкретизації форм, методів і прийомів демократизації дошкільля та виокремленні особливостей методичної підготовки майбутніх педагогів до впровадження демократичної культури в освітній процес сучасних ЗДО.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Затверджений Наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33. від URL: <https://mon.gov.ua/static-objects> (дата звернення: 20.09.2025).
2. Закон України «Про дошкільну освіту». Законодавство України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 42, ст. 258). Редакція від 06.06.2024, підстава – 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/3788-20#Text> (дата звернення: 20.09.2025).
3. Матвеева Н., Матішак М. Формування демократичних цінностей майбутніх педагогів: практико-орієнтований підхід. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Вип. 14. Ч. 2. С. 24-34. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236863/235427> (дата звернення: 20.09.2025).
4. Матусевич Т., Колесник Л. Демократія в освіті: ідеальне буття чи педагогічна реальність? *Філософія освіти*. 2019. № 1 (24). С. 115-127. DOI: <https://philosopheducation.com/index.php/philed/article/view/571> (дата звернення: 20.10.2025).
5. Наказ «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»». Затверджений Міністерством економіки України від 19 жовтня 2021 р. № 755-21. від URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya> (дата звернення: 20.09.2025).
6. Опанасюк В. Подолання кризи демократії шляхом громадянської освіти в університеті. *Регіональні студії*. 2022. № 29. С. 72-77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.29.11> (дата звернення: 21.09.2025).
7. Попович О. Професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в контексті ідей гуманістичної освітньої парадигми. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2024. № 4. С. 93-97. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-4-14> (дата звернення: 21.09.2025).
8. Рамка компетентностей для культури демократії. Контекст, концепції та модель. Європейський центр ім. Вергеланда, 2018. Том 1. 89 с.

References

1. *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity)* [Basic component of preschool education (State standard of preschool education)]. Approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 12 January 2021, No. 33. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/static-objects> [in Ukrainian].
2. *Zakon Ukrainy «Pro doshkilnu osvitu»* [The Law of Ukraine «On Preschool Education»] (2024). (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2024, № 42, st. 258). Redaktsiia vid 06.06.2024, pidstava – 3788-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/3788-20#Text> [in Ukrainian].
3. Matvieieva, N., & Matishak, M. (2021). Formuvannia demokratychnykh tsinnosti maibutnix pedahohiv: praktyko-orientovanyi pidkhid [Formation of democratic values of future teachers: practice-oriented approach]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty. Naukove elektronne vydannia – Teacher professionalism: theoretical and methodological aspects*, 14(2), 24-34. Retrieved from: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236863/235427> [in Ukrainian].

4. Matusievych, T., & Kolesnyk, L. (2019). Demokratsiia v osviti: idealne buttia chy pedahohichna realnist? [Democracy in education: ideal or pedagogical reality? Philosophy of education]. *Filosofiiia osvity – Philosophy of education*, 1(24), 115-127. Retrieved from: <https://philosopheducation.com/index.php/philed/article/view/571> [in Ukrainian].
5. *Nakaz «Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity»»* [Order «On approval of the professional standard “Preschool education teacher»]. Approved by the Ministry of Economy of Ukraine from 19 October 2021, No. 755-21. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya> [in Ukrainian].
6. Opanasiuk, V. (2022). Podolannia kryzy demokratsii shliakhom hromadianskoi osvity v universyteti [Overcoming the crisis of democracy through the means of public education in universities]. *Rehionalni studii – Regional studios*, 29, 72-77. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.29.11> [in Ukrainian].
7. Popovych, O. (2024). Profesiina pidhotovka maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity v konteksti idei humanistychnoi osvitnoi paradyhmy [Professional development of future educators of preschool educational institutions in the context of the idea of a humanistic educational paradigm]. *Pedahohichna innovatyka: suchasnist ta perspektyvy – Pedagogical innovation: modernity and prospects*, 4, 93-97. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-4-14> [in Ukrainian].
8. *Ramka kompetentnosti dlia kultury demokratsii. Kontekst, kontseptsii ta model* [A framework of competence for a culture of democracy. Context, concepts and model] (2018). Yevropeyskyi tsentr im. Vergelanda, 1. Retrieved from: <https://www.schools-for-democracy.org> [in Ukrainian].

Статтю надіслано до редколегії 05.10.2025 р.
Статтю рекомендовано до друку 12.11.2025 р.
Статтю опубліковано 01.12.2025 р.

Про авторів

Маріанна Матішак, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (м.Івано-Франківськ, Україна)
ORCID: 0000-0001-9235-9835
marianna.matishak@cnu.edu.ua

Ірина Скоморовська, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (м.Івано-Франківськ, Україна) ORCID: 0000-0002-7545-4483
iryna.skomorovska@cnu.edu.ua

Наталія Захарасевич, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (м.Івано-Франківськ, Україна)
ORCID: 0000-0003-2808-3947
nataliia.zakharasevych@cnu.edu.ua

About the Authors

Marianna Matishak, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Nursery and Special Education Vasyl Stefanyk Carpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
ORCID: 0000-0001-9235-9835
marianna.mathishak@cnu.edu.ua

Iryna Skomorovska, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Nursery and Special Education Vasyl Stefanyk Carpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine) ORCID: 0000-0002-7545-4483
iryna.skomorovska@cnu.edu.ua

Nataliia Zakharasevych, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Nursery and Special Education Vasyl Stefanyk Carpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
ORCID: 0000-0003-2808-3947
nataliia.zakharasevych@cnu.edu.ua

